

Türkiye'nin Uluslararası Öğrenci Politikası (2002-2024)

Türkiye's Policy of International Students (2002-2024)

Mehmet Baydemir¹, Mehmet Ali Bolat²

1) Bağımsız Araştırmacı, Kocaeli, Türkiye

ORCID: 0000-0001-6375-9549, baymehmet@gmail.com

2) Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi,
İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, İstanbul, Türkiye

ORCID: 0000-0002-6897-5336, mehmet.bolat@izu.edu.tr

Geliş Tarihi: 16/04/2024 - **Kabul Tarihi:** 07/12/2024

DOI: 10.55205/jocsosa.3120241469312

Atıf: Baydemir, M., ve Bolat, M. A. (2024). Türkiye'nin Uluslararası Öğrenci Politikası (2002-2024). *Cihannüma Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, 3(1), 70-95.

Öz

2002 yılından bu yana Türkiye'de uluslararası öğrencilik mefhumunda radikal değişiklikler olmuştur. 2002 yılında sadece 15 bin seviyesinde olan Türkiye'deki uluslararası öğrenci sayısının 2024 yılı itibarıyla 350 bine yaklaşması bu değişimin en belirgin göstergesidir. Gerçekleşen bu artışta siyasi iradenin, Türkiye'nin dış politikada yakaladığı ivmenin, küresel ve bölgesel bazda askerî ve ekonomik gelişmelerin katkısı açıktır. Ancak bahsedilen süreçte sivil toplumun, üniversitelerin, yerel yönetimlerin ve özel sektörün de yadsınamaz başat rolleri bulunmaktadır. Bu makale uluslararası öğrenciliğin Türkiye'deki yaşamış olduğu 20 yıllık değişimin altında yatan çeşitli etkenleri geniş bir bakış açısıyla incelemek amacıyla kaleme alınmıştır. Makalede Türkiye'ye öğrenci gelişinin çekici etmenleri üzerine durulmuştur. Ülkelerdeki itici etmenler veya diğer uluslararası öğrenci çeken ülkelerdeki değişen şartlar makalenin konusu dışındadır. Zira Türkiye'ye öğrenci gelişinde küresel şartların değişiminin etkisi yadsınamaz. Ancak burada sadece Türkiye çerçevesi ele alınmış, değişen Türkiye'nin uluslararası öğrenci çeken doğrudan ve dolaylı sebepleri irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası Öğrenci, Erdoğan, STK, YTB, UDEF.

Abstract

Since 2002, there have been radical changes in the concept of international studentship in Turkey. The fact that the number of international students in Turkey, which was only 15 thousand in 2002, is approaching 350 thousand by 2024 is the most obvious indicator of this change. The contribution of political will, Turkey's foreign policy momentum, global and regional military and economic developments to this increase is obvious. However, civil society, universities, local governments and the private sector also play an undeniable role in this process. This article aims to examine the various factors underlying the 20-year transformation of international studentism in Turkey from a broad perspective. The article focuses on the pull factors of student migration to Turkey. The push factors in other countries or the changing conditions in other countries that attract international students are beyond the scope of this article. This is because the impact of changing global conditions on the arrival of students to Turkey is undeniable. However, only the framework of Turkey is discussed here, and the direct and indirect reasons for the changing Turkey attracting international students are analyzed.

Keywords: International Student, Erdogan, NGO, YTB, UDEF

GİRİŞ

Geçtiğimiz 20 yılda Türkiye, uluslararası alanda varlığını artırmak için çeşitli enstrümanlar geliştirmiş ve başta bölgesinde olmak üzere dünyadaki gelişmelerde söz sahibi olmaya çalışmıştır. Proaktif dış politika, yeni Osmanlılık gibi kavramların öne çıktığı bu dönemde Ankara, yumuşak güç unsurlarıyla diğer ülkeler için cazibe merkezi olma çabasında olmuştur. Özellikle insani yardım çabalarıyla gönülleri kazanma hedefinde olan Türkiye, uluslararası öğrencilere yönelik politikalar da şekillendirerek hedef ülkede birlikte çalışabileceği elitleri yetiştirmek istemektedir. 2023/2024 eğitim öğretim yılında uluslararası öğrenci sayısının 338 bin 161'e ulaştığı düşünüldüğünde (Çakmakçı, 2024), Türkiye'nin bu konuya verdiği önem ortaya çıkmaktadır.

Diğer yandan Türkiye'de uluslararası varlığı artarken tüm öğrenciler içerisinde uluslararası öğrencilerin yüzdesi OECD ülkeleri ortalamasının altında kalmaktadır. OECD ortalamasına göre; ev sahibi ülkede kayıtlı toplam yüksek öğretim öğrencilerinin sayısına göre uluslararası öğrencilerin oranı yüzde 6'dır. Başka bir deyişle OECD ülkelerinde her 100 öğrenciden 6'sı uluslararası öğrencidir. Lüksemburg'da eğitim gören her 100 öğrenciden 50'si, Avustralya'da eğitim gören her 100 öğrenciden 23'ü, Birleşik Krallık'ta

eğitim gören her 100 öğrenciden 22'si, Amerika Birleşik Devletleri'nde eğitim gören her 100 öğrenciden 5'i uluslararası öğrencidir. Türkiye'de ise tüm öğrenciler içerisinde uluslararası öğrencilerin oranı 2013'te yüzde 1 iken bu oran 2022 yılında yüzde 3'e çıkmıştır. (OECD, 2024).

Bu çalışmada, bölgesel ve küresel ölçekte geleceği şekillendirme potansiyeline sahip olan uluslararası öğrenciliğin Türkiye'deki hareketliliği ele alınacaktır. 2002 yılından günümüze kadar olan uluslararası öğrencilik politikasının değerlendirileceği çalışmada, ilk olarak dünyadaki uluslararası ğrenci hareketliliğine dikkat çekecektir. Daha sonra ise Türkiye'deki uluslararası ğrenci varlığı istatistiksel verilerle ortaya konacak ve Yükseköğretim Kurulu (YK), niversiteler, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB), G İdareleri Başkanlığı'nın (GİB), Yunus Emre Enstitüsü (YEE), Türkiye Maarif Vakfı (TMV) Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA) gibi kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplumun rolü ele alınacaktır. Çalışmanın ana sorusu ise 2002 yılında 15.000 olan uluslararası ğrenci varlığının 2024 yılı itibariyle 338 bin seviyelerine nasıl ulaştığı olacaktır. Makalede, ğrenci gelişinde Türkiye'nin merkezde olduğu çekici faktörler üzerine durulmuştur. Öğrenci kabul eden diğer ülkelerdeki şartlar, bu ülkelerdeki ayrımcılık, İslamofobi ve benzeri itici faktörler de öğrencilerin le tercihini etkilemektedir ancak bunlar bu çalışmanın konusu dışında tutulmuştur.

Dünyada Uluslararası ğrenci Hareketliliği

Hem Türkiye'de hem dünyada uluslararası ğrenci sayısındaki artış belirgin bir şekilde görülmektedir. OECD verilerine göre 2018 yılı itibariyle 5,6 milyon ğrenci kendi ülkelerinden ayrılarak farklı ülkelerde eğitim grmştir (OECD, 2020). Giderek daha fazla ülkenin uluslararası öğrencilerin varlığını önemli bir gelir ve insan sermayesi kaynağı olarak görmesi eğitimi bir sektör haline getirmiş ve daha rekabetçi bir ortam oluşmuştur. Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Birleşik Krallık, Avustralya, Fransa, Almanya ve Yeni Zelanda gibi merkezi durakların yanı sıra in, Malezya, Rusya gibi yeni destinasyonlar ortaya çıkmıştır. 2020 yılında uluslararası öğrencilerin yüzde 20'sine denk gelen 1 milyon 75 bin öğrenciye ev sahipliği yapan ABD bu alandaki nc konumunu srdrmştir. Prestijli kurumlarıyla dünyanın her yerinden uluslararası öğrencileri çeken ABD'yi 551 bin ğrenci ile Birleşik Krallık, 503 bin ğrenci ile Kanada ve 463 bin ğrenci ile Avustralya takip etmektedir (Project Atlas, 2020). İngilizce konuşulan bu dört

ülkenin uluslararası öğrencilerin yüzde 47'sine ev sahipliği yapması gelişmişliklerinin yanında dünya genelinde her dört kişiden birinin İngilizce konuşması ile yakından ilişkilidir. Dolayısıyla hedef ülkenin dili uluslararası öğrenci hareketliliğini etkileyen önemli unsur olarak öne çıkmaktadır. Aynı zamanda uluslararası öğrenciler başta ekonomik kaygılarla farklı ülkelere eğitim amaçlı giderken kültürler arası çeşitlilik gibi konular da öğrencilerin hareket etmesinde etkili olabilmektedir (Lee, Maldonado-Maldonado ve Rhoades, 2006; Bhandari, R., C. Robles and C. Farrugia 2018).

Ülkeler, uluslararası öğrenci sayısını artırmak için stratejiler geliştirmekte ve uygulamaya koymaktadır. Kanada, 2013 yılında formüle ettiği uluslararası eğitim stratejisi ile 2022 yılına kadar 450 bin uluslararası öğrenci ve araştırmacıyı ülkeye çekmeyi hedeflemiş ve 2020 yılında 503 bin öğrenciye ulaşarak bu hedefi aşmıştır. Yeni bir uluslararası eğitim stratejisi belirleyen Kanada, 1.233.000 uluslararası öğrenciyi ağırlamayı planlamaktadır (Government of Canada, 2019). 2015 yılında uluslararası öğrenci sayısını artırmak için bir strateji başlatan Avustralya, uluslararası öğrenci varlığını 2025 yılında 720 bine çıkarmayı hedeflemektedir. Eğitim kalitesini artırmak, karmaşık vize uygulamalarını ortadan kaldırmak gibi hedefler içeren plan, aynı zamanda ve uluslararası ortaklıkların geliştirilmesi ve güçlendirilmesini de içermiştir. 2019 yılında küresel yüksek öğrenim pazarındaki rolünü artırmak için yeni bir stratejiyi açıklayan Britanya, uluslararası öğrenci sayısını yüzde 30'dan fazla artırmayı amaçlamıştır. Britanya, eğitim sektöründen elde edilen gelirin 2030 yılına kadar 35 milyar pounda çıkarmayı hedeflemektedir (UK Government, 2019).

Sayılarla Türkiye'de Uluslararası Öğrenci Varlığı

Uluslararası öğrenci varlığının her geçen yıl arttığı Türkiye'de de bu alana yönelik yeni yaklaşımlar ortaya çıkmaktadır. 1992-1993 akademik yılında Türkiye'deki uluslararası öğrencilerin yaklaşık dörtte biri Büyük Öğrenci Projesi (BÖP) kapsamında Türkiye'ye gelmiştir. Ne var ki BÖP'ün uygulandığı yıllarda istikrar sağlanamamış ve öğrenci sayısında iniş çıkışlar yaşanmıştır (Levent ve Karaevli, 2014). Ancak 2002 yılından bu yana uluslararası öğrenci sayısında sürekli bir artış yaşanmaktadır. Uluslararası öğrenci sayısının son 22 yılda 15.000'den 338 binin üzerine çıkmasında (Çakmakçı, 2024), devlet politikasının şekillenmesi etkili olmuştur. Türkiye Bursları Programı'nın (TBP) yanı sıra YTB ve GİB'in uluslararası öğren-

cilere yönelik yaklaşımları zamanla belli bir olgunluk kazanmıştır. Toplam öğrenci sayısı, yeni kayıt olan öğrenci sayısı ve mezun öğrenci sayısı bilgilerinin yer aldığı Tablo 1, Türkiye’deki uluslararası öğrenci sayısının yıllara göre ne düzeyde arttığını göstermektedir. Tablo, Yüksek Öğretim Bilgi Yönetim Sistemi’nden alınan verilerle oluşturulmuştur.

Tablo 1. 2000-2024 Yılları Arası Türkiye’de Uluslararası Öğrenci Varlığı

Yıllar	Toplam Öğrenci Sayısı
2002/03	15.017
2015/16	87.903
2016/17	108.076
2017/18	125.138
2018/19	154.505
2019/20	185.047
2020/21	224.048
2021/22	260.289
2022/23	301.549
2023/24	338.161

Kaynak: Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi, 2024

TÜRKİYE’DE ULUSLARARASI ÖĞRENCİ VARLIĞINI ARTIRAN NEDENLER

Aktif Dış Politikanın Uluslararası Öğrencilik Alanına Etkisi

Türk dış politikası tarih boyunca iç ve dış dinamiklerin etkisi altında çeşitli evrelerden geçerek farklı biçimlerde şekillenmiştir. Bugün de Türkiye’nin siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel yapısındaki değişimler ve uluslararası arenadaki olaylar ve gelişmeler, Türk dış politikasının belirleyici unsurları arasında yer almaktadır. Türk dış politikasında özellikle Soğuk Savaş sürecinde ve sonrasında önemli değişimler yaşanmıştır. Bu dönemde Türkiye, Sovyet tehdidi ve komşu ülkelerle yaşanan gerginlikler

sebebiyle Batı ile yakın ilişkiler kurmayı tercih etmiştir. Ancak 1960'lar da ortaya çıkan Kıbrıs Sorunu karşısında Batı'nın gösterdiği tepki, Türkiye'nin Batı dünyası dışında yeni müttefikler aramasına sebep olmuştur. Örneğin 1970'lerin son çeyreğinde Türkiye, Afrika ülkeleriyle temasa geçerek destek arayışında bulunmuştur. Özellikle 1973 petrol krizi sebebiyle yaşanan ekonomik kriz ve 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı sonrasında ABD tarafından Türkiye'ye uygulanan ambargo, Türkiye'nin İslam dünyasına yönelmesinde etkili olmuştur. Nihayetinde Türkiye, 1976 yılında İslam Konferansı Teşkilatı'na katılmıştır. 1980'lerin başına gelindiğinde Türkiye ile ABD arasındaki gerginlik son bulmuş ve ilişkiler yeniden normalleşmiştir. Bu dönemde Türkiye'nin NATO'daki yeri ve geleceğiyle ilgili tartışmalar sona ererken bu defa da Sovyetler Birliği'yle olan ilişkiler bozulmuştur (Karahan ve Abbas, 2022).

Bunların dışında 1979 yılında yaşanan İran Devrimi ve Sovyetler Birliği'nin Afganistan'ı işgali gibi gelişmeler de Türkiye'nin dış politikasını doğrudan etkileyen önemli dış dinamikler arasında yer almaktadır. Türkiye bu olaylardan sonra dış politikasını yeniden şekillendirmek zorunda kalmış ve bu durum Türkiye'nin uluslararası konumunu belirlemede önemli rol oynamıştır. Bundan sonra Türkiye reaktif dış politika yaklaşımından ayrılarak uluslararası arenada daha etkin bir rol oynamaya başlamıştır. Bu yeni dış politika yaklaşımı, kuvvet kullanımı da dâhil olmak üzere olaylar karşısında inisiyatif alma yoluna gitmeyi içermektedir (Erendor, 2020).

Türkiye'nin dış politikada daha aktif bir rol oynamasında etkili olan önemli dış faktörlerden biri de dünyada giderek yaygınlaşan küreselleşme olgusudur. Küreselleşme süreciyle birlikte, Soğuk Savaş döneminden farklı olarak iç ve dış politika arasındaki etkileşim artmış ve nihayetinde bu ikisi birbirinden ayrılmaz bir bütün hâline gelmiştir. Türkiye, 2000'li yıllar sonrasında Orta Doğu ağırlıklı ve çok yönlü bir dış politika izlemiştir. Türkiye'nin Orta Doğu'ya yönelimi, 1985'te Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT) üyeliği, 1992'de Karadeniz Ekonomik İşbirliği Asamble si (KEİ) üyeliği ve 1997'de D-8'e katılımı ile ivme kazanmıştır. 2000'li yıllara kadar Türk dış politikası Batıcılık (özellikle ABD ve Batı dünyasıyla iyi ilişkiler kurma) ve statükoculuk (1990'larda başlayan aktif dış politika anlayışını sürdürme) ilkeleri etrafında şekillenmiştir (Güder ve Mercan, 2000).

2000’li yıllarla birlikte Türkiye’nin dış politika hedefleri, sadece bölgesel değil aynı zamanda küresel çapta da stratejik bir boyut kazanmıştır. 2005 yılında Afrika, 2006 yılında Latin Amerika ve 2010 yılında Doğu Asya gibi bölgelere yapılan açılımlar ve ilişkilerde yaşanan derinleşme, Türk dış politikasının yeni vizyonunu ve anlayışını yansıtan önemli gelişmelerdir. Bu açılımların sonuçlarından biri olarak 2008 yılında Türkiye, 2009-2010 döneminde Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi geçici üyeliğine Afrika ülkelerinin tamamının oy desteğini alarak seçilmiştir. Bu dönemde Türkiye’nin dış politikası, Batıcılık ve statükoculuğun yanında ve ötesinde yumuşak güç, adil, akıllı ve inandırıcı politikalar gibi kavramlar etrafında şekillenmiştir (Karahana ve Abbas, 2022).

Türkiye’nin “dünya devleti” olma hedefini benimsediği bu dönemde, yumuşak güç kavramı öne çıkmıştır. Kamu diplomasisi, bu kavramın uygulanmasında önemli bir araç olarak değerlendirilmiştir. Günümüzde Türkiye’nin kamu diplomasisi liderler, TMV, TİKA, Türkiye Diyanet Vakfı (TDV), Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), YEE, Anadolu Ajansı (AA) ve Türk Hava Yolları (THY) gibi çeşitli kamu kurum ve kuruluşları yanı sıra STK’lar aracılığıyla yürütülmektedir. Farklı alanlarda faaliyet gösteren bu kuruluşlar, Türkiye’nin diğer ülkelerle iletişim kurmasını ve etkileşimde bulunmasını sağlamaktadır. Ayrıca bu kurumlar aracılığıyla Türkiye’nin imajı, değerleri ve çıkarları diğer ülkelere en doğru şekilde tanıtılmakta ve ilişkiler geliştirilmektedir.

Erdoğan’ın Uluslararası Öğrenci Politikasındaki Rolü

Türkiye’nin 20 yıl gibi kısa bir zamanda 338 bini aşan uluslararası öğrenci varlığına ulaşmasında Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın kişisel yaklaşımı etkili olmuştur. Özellikle Davos çıkışı, Mavi Marmara olayı, Mısır’daki darbe ve Suriye’deki Esad rejimine karşı duruşu gibi nedenler Erdoğan’ın İslam coğrafyasında popülaritesini artırmıştır. Dünya genelinde etkili ve dominant bir lider figürü hâline gelen Erdoğan, bilhassa dış politika uygulamalarıyla Türkiye’nin hem bölgesinde hem de dünyada söz sahibi bir ülke olmasını sağlamıştır (Kesgin, 2011). Erdoğan’ın yaklaşımı, ülkenin uluslararası öğrencilere yönelik daha açık bir politika benimsemesinde etkili olmuştur. Söz konusu dönemde Erdoğan, hem doğrudan hem de dolaylı olarak uluslararası öğrencilik alanının en belirleyici aktörü olmuştur.

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) ve Uluslararası Öğrenci Dernekleri Federasyonu'nun (UDEP) programlarına katılarak dünyada uluslararası öğrencilere doğrudan hitap eden Erdoğan, açıkladığı tüm vizyon belgelerinde uluslararası öğrencilere de yer vermiştir.

Hükümet Bursları ve Büyük Öğrenci Projesi'nden Türkiye Bursları Programı'na Atılan Yeni Adımlar

Türkiye'nin modern anlamda uluslararası öğrencilik alanına girişi 1980'lerin başında gerçekleşmiştir. 24 Ocak Kararları (1980) ile ekonomide dışa açılan Türkiye, uluslararası öğrencilik konusunda kararlar almıştır. 1983'ten itibaren ikili anlaşmalarla öğrenci değişim süreci başlatılmış; Hükümet Bursları veya Devlet Bursları gibi isimlerle ülkeler arası yapılan anlaşmalar Türkiye'ye öğrenci gelişinin yolu açılmıştır. Bu çerçevede İslam Kalkınma Bankası (İDB) üzerinden de burslu öğrenci gelişi başlamıştır. 1980'lerin başı, 1990'ların başı ve 2000'lerin başı Türkiye'nin dünyaya açılma girişimlerinin ivme kazandığı dönemlerdir. 1991'de Sovyetler Birliği ve Komünist Blok'un yıkılmasıyla dünyada büyük bir değişim yaşanmış, Türkiye de bu süreçle birlikte yeni bölgelere açılmıştır. Bu açılım aynı zamanda uluslararası öğrencilik alanında da bir sıçramayı beraberinde getirmiştir. Önce 10.000 Öğrenci Projesi adıyla başlatılan, zamanla Büyük Öğrenci Projesi (BÖP) adını alan girişimle özellikle Komünist Blok'un yıkıldığı ülkelerden Türkiye'ye öğrenci getirme amacı güdülmüş, sonrasında daha geniş bir coğrafya hedeflenmiş ve girişim asıl ivmesini Türkiye Bursları Programı'nın (TBP) devreye sokulduğu 2010'lardan itibaren yakalamıştır.

Bu açılım hedefi ülkenin uluslararası öğrenci politikasını büyük ölçüde etkilemiştir. Bu çerçevede hayata geçirilen burs programı, Türkiye'nin uluslararası öğrencilere yönelik en önemli projelerinden biridir. Burs programları ekonomik kalkınma, kişisel gelişim, sosyalleşme ve mesleki başarıların yanında kültürel etkileşim, bilgi üretimi, bilginin paylaşımı ve aktarımı açısından da önem taşımıştır. (Budak ve Terzi, 2021). Bu bağlamda nitelik ve içerik olarak BÖP'ten farklı olan TBP, çağın ritmini yakalamaya çalışan küresel ve stratejik bir projedir. BÖP, belirli bir kitleyi hedefleyen bölgesel bir yapıya sahipken, TBP öğrenci sayısı, öğrenci profili, program içeriği, eğitim düzeyleri (lisans, yüksek lisans, doktora),

burs miktarı ve sağladığı olanaklar açısından daha zengin ve kapsayıcıdır. Bu özellikleri sayesinde TBP, uluslararası öğrencileri Türkiye’de öğrenim görme konusunda teşvik etmektedir.

BÖP (1992-1998) de Türkiye’nin bağımsızlığını yeni kazanmış beş Orta Asya Türk cumhuriyetiyle (Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan) ilişkilerinin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır (Öztürk, 2014). Türk cumhuriyetleri ve topluluklarının eğitim düzeylerinin geliştirilmesine, bu ülkelerdeki nitelikli insan gücü ihtiyacının karşılanmasına ve Türkiye ile bu ülkeler ve topluluklar arasında kalıcı kardeşlik ve dostluk ilişkisinin kurulmasına katkı sağlamak BÖP’ün temel hedefleri arasındadır. Bu doğrultuda 1992-1993 eğitim öğretim döneminde, söz konusu beş Türk cumhuriyetinden 10.000 öğrenci (7.000’i yükseköğretim, 3.000’i orta öğretim) eğitim almak amacıyla Türkiye’ye gelmiştir (Kavak ve Baskan, 2001). İlk etapta yalnızca yeni bağımsız olan soydaş ve akraba topluluklarla sınırlı kalan BÖP, kısa sürede genişleyerek 57 ülke ve topluluğu kapsayan bir eğitim açılımı hâlini almıştır. Proje, Türkiye’de 2000’li yıllarda yaşanan siyasi, ekonomik ve kültürel açılımların, özellikle de eğitim alanında dünyada giderek yaygınlaşan uluslararasılaşma olgusunun etkisiyle bir devlet bursu modülüne dönüşmüştür. Ne var ki BÖP koordinasyon, strateji, öğrenci seçimi ve burslandırma süreçlerindeki nitelik sorunları nedeniyle devam edememiştir (Öztürk, 2014).

2012 yılında TBP’nin hayata geçirilmesiyle birlikte Türkiye’deki öğrenci hareketliliği yepyeni bir boyuta evrilmiştir. TBP’nin ana hedefi, Türkiye’de öğrenim görmek isteyen uluslararası öğrencilere geniş kapsamlı burs imkânı sunarak bu öğrenciler aracılığıyla diğer ülkelerle karşılıklı iş birliğini geliştirmek ve Türkiye’yi dünya sahnesinde daha da öne çıkarmaktır. TBP’nin koordinasyonu görevini ise 2010 yılında Kültür Bakanlığı’na bağlı kurulan Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) yürütmektedir. YTB’nin öncelikli hedefi, burslu uluslararası öğrencilerin eğitim süreçlerini başarılı bir şekilde tamamlamaları için gerekli esasları belirleyerek ilgili kurumlar arasında uyum ve koordinasyonu sağlamaktır. Burslu öğrencilerin takibini tek bir noktada gerçekleştiren YTB, önceden Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), Kredi ve Yurtlar Genel Müdürlüğü (KYK), YÖK, emniyet birimleri, valilikler gibi farklı kurumların yönettiği ve BÖP, Türk Cumhuriyetleri ve Akraba Toplulukları Sınavı (TCS) gibi farklı isimlerle adlandırılan burs işlemlerini birleştire-

rerek TBP adı altında tek bir süreç hâline getirmiştir (Bolat, 2017). YTB verilerine göre şu anda TBP'den faydalanan ve eğitimlerine devam eden öğrenci sayısı 15.000'dir (YTB, 2024).

TBP'nin altyapısını hazırlayan üç temel etken vardır. Birincisi, 2002 sonrasında Türkiye'nin hem devlet hem de sivil toplum olarak az gelişmiş ülkelere ekonomik, siyasi, kültürel ve özellikle insani yardım alanlarında açılmasıdır. İkincisi, bu açılımlar sonucu diplomatik alanda söz konusu ülkelerle ikili anlaşma ve protokoller imzalanmasıdır. Üçüncüsü ise özellikle gelişmiş ülkelerde yaygınlaşan yükseköğretimde uluslararasılaşma olgusuna uyum sağlama ve uluslararası standartları yakalama çabasıdır. 2012 yılında, TBP'nin uygulamaya konulduğu süreçte, Türkiye'nin dış politikasındaki değişim de göze çarpmaktadır. Özellikle 1998-2005 arasında Orta Asya ve Kafkasya'ya, 2005-2013 arasında Avrupa Birliği'ne odaklı dış politikalarını geri plana iten Türkiye, bu dönemde Orta Doğu ve Afrika gibi çevre bölgelerine yönelmiştir. Bu açıdan BÖP'ten TBP'ye geçiş sürecinin Türk dış politikasında üçüncü döneme denk geldiği söylenebilir (Güneş, 2013).

Planlanma ve stratejik vizyon açısından bakıldığında Türkiye'deki yükseköğretimin dünya standartlarına kavuşması için kurgulanan TBP'nin BÖP'e göre küresel standartlara daha uygun olduğu görülmektedir. TBP, küresel ve bölgesel düzeyde ekonomik, ticari, diplomatik, kültürel ve insani yardım açılımları bağlamında daha küresel bir vizyona sahipken BÖP genel olarak soydaş-akraba topluluklara yönelik sınırlı bölgesel bir vizyona sahiptir. Dolayısıyla TBP, Türkiye'deki yükseköğretimin uluslararasılaşmasında BÖP'e göre önemli bir farkı ortaya koymaktadır. Hükümet veya devlet burslarının, BÖP ve TBP gibi özel programların en önemli dolaylı etkisi ise, bu programlara başvuruda bulunan ancak kazanamayan öğrencilerin bir kısmının Türkiye'ye kendi imkânlarıyla gelmeleridir.

YÖK Tarafından Yükseköğretimde Uluslararasılaşma Strateji Belgesi'nin Kabulü ve Üniversitelerin Alana İlgisinin Artması

Türkiye'nin uluslararası öğrenci politikasını şekillendiren en önemli kurumlardan biri YTB ise diğeri de YÖK'tür. YÖK ve YTB alana direkt müdahil olan iki aktördür. YÖK bu alanla ilgili iki büyük adım atarak

üniversitelerde uluslararası öğrenci çeşitliliğini ve sayısının artmasına katkı sağlamıştır. Birincisi, 2010'da 1981 yılından itibaren uygulanan Yabancı Öğrenci Sınavı'nın (YÖS) kaldırılmasıdır. 2010-2022 arası YÖK'ün aldığı karara binaen YÖS, ÖSYM yerine üniversitelerin kendi bünyelerinde yapılmıştır (İUYÖS, MÜYÖS, EGEYÖS, AÜYÖS gibi). Ancak 2023'te tekrar yürürlüğe konan merkezi TR-YÖS, farklı merkez ve zamanlarda sınav yapılmasına imkân sağlamıştır. Böylelikle üniversitelerin dağınık bir şekilde yaptıkları sınavlar kaldırılırken öğrencilerin daha kolay bir şekilde Türk üniversitelerine başvuru yapabilmemesinin önü açılmıştır.

YÖK'ün ikinci büyük adımı, hazırladığı Yükseköğretimde Uluslararasılaşma Strateji Belgesi'dir (2018-2022). Belgede yükseköğretime erişim konusu ele alınarak detaylı bir çalışma ortaya konmuş ve yükseköğretime erişimle uluslararası öğrenci ve öğretim elemanlarının yükseköğretim sistemine dâhil olmalarını kolaylaştıracak politikaların geliştirilmesi vurgulanmıştır. Beş yıllık süreçte temel politika olarak benimsenen hususlar iki stratejik amaçta toplanmıştır: Türkiye'nin yükseköğretim alanında çekim merkezi hâline getirilmesi ve uluslararasılaşmada kurumsal kapasitenin artırılması. Bu iki yaklaşım, YÖK'ün uluslararası öğrenci varlığına verdiği önemi ortaya koymaktadır.

Belge, kendi ülkelerindeki üniversitelerde çalışmak üzere yabancı öğretim elemanı yetiştirilmesi, uluslararası öğrenciler için ayrılan barınma kapasitesinin artırılması ve burs imkânlarının çeşitlendirilmesi hedeflerini de ortaya koymaktadır. YÖK'e göre öğrencilerin ülke tercihinde; başta akademik başarı olmak üzere tarihsel ve kültürel bağlar, sömürge geçmişi, sınır uzaklığı, ekonomik, ideolojik ve dinî birliktelik gibi unsurlar etkili olabilmektedir. YÖK ayrıca, sistemin güçlü ve zayıf yanlarını ortaya koyarak fırsat ve riskleri de belirlemiştir. Üniversite ve program sayısının çokluğu, yükseköğretim sisteminin Avrupa yükseköğretim alanının önemli bir parçası olması, üniversite kentlerinin kültürel çeşitliliği, kolay ulaşım imkânı, Türk dünyası için dil kolaylığı, Arap ve İslam dünyası için kültürel yakınlık ve yabancılara Türkçe öğretiminde yeterli kapasiteye sahip olunması, sistemin güçlü yanları olarak ortaya konulurken yükseköğretim kurumlarına erişimdeki güçlükler, yabancı dilde program sayısı, barınma imkânı, uluslararası öğrencinin entegrasyonuna yönelik altyapı ve kurumsal yapılanmanın yetersizliği, yabancı dil bilen akademik ve idari personel sayısının azlığı, yabancı dilde bilgilendirme eksikliği, tanıtım ve marka-

laşma çalışmalarının yetersizliği sistemin zayıf yanları olarak verilmiştir.

YÖK, hazırladığı bu strateji belgesiyle Türkiye’de uluslararası öğrenci varlığının artmasına yönelik olumlu ve olumsuz yönleri ortaya koymuştur. Güçlü ve zayıf yanlar, fırsatlar ve riskler olarak özetlenen unsurlar arasında güçlü yan olarak üniversite ve program sayısının çokluğunun ilk iki sırada yer alması, YÖK’ün nitelikten ziyade sayıya önem verdiğini göstermektedir. Diğer yandan risk olarak bölgesel istikrarsızlık ve güvenliğe ilişkin olumsuz algının görülmesi, Türkiye’nin bu konuda kat etmesi gereken mesafeler olduğunu ortaya koymaktadır.

YÖK bu belgeyi yayınlamakla önemli bir adım atarken belgeyi uygulayarak uluslararası öğrenci sayısını artıranlar bizzat üniversiteler olmuştur. Gerek devlet gerekse vakıf üniversiteleri söz konusu yıllarda Türkiye’deki öğrenci sayısının ve ülke çeşitliliğinin artırılmasına yönelik özel gayret sarf etmiştir. Bu alana önem veren üniversiteler, yurt dışı tanıtım fuarlarına katılarak stant açmakta ve öğrenci çekmeye yönelik her türlü bilgilendirici materyali kullanmakta; düzenledikleri sınavlarla ve online başvuru olanaklarıyla uluslararası öğrencilerin kendilerine erişimini kolaylaştırmaktadırlar. Ayrıca uluslararası akademik personel alımı yapılmakta, üniversite kampüsü uluslararasılaşmaya açılmakta ve uluslararası öğrenci kulüp ve toplulukları desteklenmektedirler. Öğrenci getiren şirketlerle resmî iş birliklerine gidilirken, ülkelerin büyükelçilik ve konsolosluklarıyla irtibat kurulmakta ve alanda çalışan STK’larla ortak faaliyetler gerçekleştirilmektedirler. Alanda devlet üniversiteleri kadar vakıf üniversitelerinin de inisiyatif aldığı görülmektedir. Bu noktada uluslararası öğrencilerden alınan eğitim ücretlerinden elde edilen yüksek gelir, üniversiteler için önemli bir motivasyon kaynağı olmaktadır.

YÖK’ün ve üniversitelerin bu makalenin konusu olan dönemde geçmiş yıllara nazaran güçlü bir atılım yaptığını söylemek yanlış olmaz. Zira Türkiye’deki uluslararası öğrenci sayısındaki artışın en önemli ayağını YÖK ve üniversiteler oluşturmuştur. TBP ve diğer burslarla Türkiye’de eğitim alan öğrenci sayısı 20.000’i geçmezken kalan 30 bini aşkın öğrenci kendi imkânlarıyla okumaktadır. Bu öğrenciler; üniversitelere harç ödeyerek, barınma ve diğer ihtiyaçlarını kendisi karşılayarak Türkiye’de üniversite eğitimi almaktadır. Yükseköğretim Strateji Belgesi’nin oluşturulması ve üniversitelerin bu yönde adımlar atması, Türkiye’deki uluslararası öğrenci çeşitliliğini ve sayısını arttırmıştır.

Diğer Devlet Kurumlarının Alana Katkısı

Türkiye'nin hem dış politikasına hem de uluslararası öğrencilik çalışmalarına doğrudan ve/veya dolaylı katkı sağlayan kurum ve kuruluşları vardır. YTB dışında bu yapıların başında Kültür Bakanlığı'na bağlı TİKA ve yine aynı bakanlığa bağlı YEE gelmektedir. TDV, TMV, Gençlik ve Spor Bakanlığı'na bağlı KYK ve İçişleri Bakanlığı'na bağlı GİB de bu alana katkı sağlayan diğer kurum ve kuruluşlardır.

2000'li yıllarla birlikte yeniden yapılandırılan TİKA, bugün 150 ülkede faaliyet göstermektedir; bu ülkelerin 60'ında da toplam 62 program koordinasyon ofisi bulunmaktadır (TİKA, 2024). Gayrisafi millî hasılasına göre en fazla insani yardım yapan ülke olan Türkiye, 2015 yılından bu yana dünyanın en cömert ülkesi konumundadır (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2024). Mesleki eğitim ve öğretim (Vocational Education and Training/ TVET) programları geliştiren TİKA, hedef ülkede belirli bir meslek alanında istihdam ve kazanç sağlanmasını amaçlamaktadır. Teknik yardım programları yanı sıra çeşitli eğitim programları da düzenleyen kurum, farklı ülkelere uzmanları Türkiye'ye getirerek eğitimler vermektedir (Baydemir, 2024). TİKA tarafından verilen mesleki eğitimler aynı zamanda Türkiye'nin eğitim konusundaki bilinirliğine de katkı sağlamakta ve böylelikle uluslararası öğrencilerin Türkiye'ye ilgisini artırmaktadır. Özellikle son 10 yılda Sahra Altı Afrika'dan Türkiye'ye gelen öğrenci sayısındaki artışta, Türkiye'nin insani yardımlarının yanı sıra TİKA tarafından geliştirilen projelerin ve mesleki eğitim programlarının önemli katkısı vardır.

Bir ülkeye yönelik gerçekleştirilen kültürel diplomasi çalışmaları da uluslararası öğrencilerin ülke tercihlerini belirlemelerinde etkilidir. Uluslararası çevreyi yönetmeyi hedefleyen bu yaklaşımlar kültür enstitülerini ön plana çıkarmış ve ülkelerin politikalarını şekillendirmiştir. Bu çerçevede Türkiye'de, 2009 yılında, önde gelen kültürel diplomasi aktörü olarak Yunus Emre Enstitüsü'nü (YEE) kurmuştur. Türkiye'nin uluslararası alanda bilinirliğini ve itibarını artırmak için çalışmalar yapan YEE, Türkçenin yaygınlaşması amacıyla faaliyetler yürütmektedir. Yurt içinde 68 üniversiteyle iş birliği ve tanıtım protokolü, 6 üniversiteyle uluslararası öğrenci sınavı (YÖS) protokolü, 31 üniversiteyle yaz okulu protokolü imzalayan YEE, yurt dışında da 97 üniversiteyle Türkoloji protokolü,

101 üniversiteyle iş birliği protokolü imzalamıştır. Ayrıca farklı ülkelerdeki eğitim kurumlarıyla yapılan iş birlikleriyle Türkoloji bölümlerini ve Türkçe öğretimini destekleyen YEE'nin yurt dışında 85 kültür merkezi bulunmaktadır (YEE, 2024). Bir ülkenin dilinin yaygınlaşması diğer devletlere nazaran daha etkili bir kamu diplomasisi uygulamasına imkân sağlamaktadır; dolayısıyla YEE'nin farklı ülkelerde gerçekleştirdiği Türkçe programlar, uluslararası öğrencilerin Türkiye'yi tercih etmelerinde dil faktörünü öne çıkarmaktadır. YEE faaliyetleriyle Türkçe öğrenen uluslararası öğrencilerin üniversite eğitimlerini Türkiye'de almaları kolaylaşmaktadır. YEE hem doğrudan hem de dolaylı olarak Türkiye'ye uluslararası öğrenci gelişine etki etmektedir.

Türkiye'ye uluslararası öğrenci akışını sağlayan önemli kurumlar arasında yer alan TDV de bu alanda stratejik bir rol oynamaktadır. Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı olarak 1975 yılında kurulan vakıf, başta Türk cumhuriyetleri olmak üzere dünyanın pek çok noktasından öğrencileri Türkiye'de yükseköğretim düzeyinde ilahiyat eğitimi almak için teşvik edip desteklemiştir. TDV, 1992-2011 yılları arasında farklı ülkelerden 3.115 öğrenciye Türkiye'de eğitim imkânı sunmuştur. Eğitim faaliyetlerine öncelik veren vakıf, Kur'an kurslarından hafızlık eğitimine, anaokulundan ilköğretime, imam hatip lisesinden üniversiteye, yüksek lisans-tan doktora kadar eğitimin her kademesinde farklı ülkelerden gençlere din eğitimi vermek için çalışmaktadır. Uluslararası Anadolu İmam Hatip Lisesi projesi TDV ile MEB arasında yürütülen bir iş birliği projesidir. Proje kapsamında Türkiye'ye gelen öğrencilerin barınma ve eğitim giderleri MEB tarafından karşılanırken sağlık, ulaşım, burs gibi giderleri vakıf tarafından karşılanmaktadır. Başarılı öğrencilere burs veren; yükseköğretim öğrenci yurtları, öğrenci konuk evleri, kolej ve üniversite açan TDV, 2021 yılı verilerine göre; Uluslararası Anadolu İmam Hatip Lisesi projesi, uluslararası ilahiyat lisans, yüksek lisans ve doktora programları gibi projelerle 111 ülkeden 2.595 öğrenciye Türkiye'de eğitim imkânı sunmuştur (Türkiye Diyanet Vakfı, 2021). TDV, bu öğrenciler aracılığıyla Türkiye ile Müslüman toplumlar arasında kültür köprüleri kurmayı hedeflemektedir. Büyük ölçüde Müslüman ülkelerden gelen öğrenciler böylelikle Türkiye ile kültürel yakınlık kurmanın yanında inanç noktasında da benzer düşüncelere sahip olmaktadır. Türkiye'de verilen din eğitimi, gönül bağını güçlendirmesi yanı sıra öğrencilerin dinin aşırı yorumları karşısında bir denge kurmalarını da sağlamaktadır. TDV hem ülkeler-

den doğrudan uluslararası öğrenci getirmekte hem de bölgelerde yaptığı faaliyetlerle Türkiye'ye olan ilgiyi ve öğrenci gelişini beslemektedir.

2016 yılında kurulan ve kamu yararı gözeterek çalışmalarını sürdüren Türkiye Maarif Vakfı ise âdeta Türkiye'nin uluslararası eğitimde dünyaya açılan kapısı konumuna gelmiştir. Okul öncesi eğitimden yükseköğretime kadar sektörün her safhasında hizmet veren TMV'nin 52 ülkede 465 eğitim kurumu bulunmaktadır (TMV, 2024). 2023 verilerine göre 52.000'den fazla öğrencisi bulunan TMV, küresel ölçekte etkili bir uluslararası eğitim markası hâline gelmiştir (Maarif Bülten, 2023). TMV okulları, lisans ve lisansüstü eğitimlerini uluslararası öğrenci olarak sürdürmek isteyenlerin öncelikle Türkiye'yi tercih etmelerinde doğrudan ve dolaylı olarak çok önemli bir rol oynamaktadır (Baydemir, 2024).

11.04.2013 tarih ve 28615 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile İçişleri Bakanlığı'na bağlı bir genel müdürlük statüsünde kurulan Göç İdaresi Başkanlığı (GİB) da uluslararası öğrenciler açısından önemli bir kurumdur. YTB'nin uluslararası öğrenciler konusunda tek yetkili kurum olmaması, dahası sadece TBP kapsamında gelen öğrencilerle muhatap olması, Türkiye'ye kendi imkânlarıyla gelen öğrencilerin muhatap bulamamasına, dolayısıyla ciddi sorunlar yaşanmasına sebep olmuştur. Bu noktada devreye giren GİB, başta ikamet olmak üzere uluslararası öğrencilerin karşılaştıkları sorunları ilettikleri bir merci olarak öğrencilerin Türkiye'de kalışlarını resmî hâle getiren çok önemli bir kurumdur. Uluslararası öğrenciler dışında mülteciler ve bütün yabancılarla ilgilenen GİB, öğrencilerin resmî işlemleriyle ilgili tüm sıkıntılarına çözüm üretmese de geçmiş dönemlere kıyasla işleri nispeten kolaylaştırdığı için alanda önemli bir boşluğu doldurmaktadır.

Gençlik ve Spor Bakanlığı'na bağlı KYK ise uluslararası öğrencilere barınma noktasında yardımcı olmaktadır. KYK yurtları eğitim dışındaki en önemli ihtiyacı barınma olan uluslararası öğrencilerin bu ihtiyacını belli oranda karşılamaktadır. Türkiye'nin her yerinde ve yaygın olan bu yurtlar, piyasa şartlarına göre daha düşük ücretle uluslararası öğrencilere hizmet vermektedir.

Görüldüğü üzere çeşitli kamu kurum ve kuruluşları Türkiye'nin uluslararası öğrenci hareketliliğine doğrudan ya da dolaylı katkı sağlamak-

tadır. Bu kurumlar, uluslararası öğrencilerle resmî oturum izinlerinden barınmalarına kadar çok geniş bir yelpazede muhatap olmaktadır. Türkiye'ye öğrenci gelişine olumlu katkı sunan bu kurumlar genel itibarıyla ya 2000 sonrası kurulmuş ya da bu süreçte revize edilmiştir.

STK ve Diğer Unsurların Uluslararası Öğrencilik Alanına Katkısı

Türk dış politikasında öne çıkan kavramlardan biri de insani yardımdır. Cömert bir ülke olarak Türkiye Cumhuriyeti'nin özellikle Afrika'ya yönelik gerçekleştirdiği faaliyetler, insani yardım kavramı çerçevesinde ele alınmış ve insani yardıma vurgu yapan çok sayıda çalışma literatürdeki yerini almıştır (Abdi, Nas ve Taşçı, 2021; Arpa ve Bayar, 2019; Kandemir ve Tuncer, 2021; Kızılay, 2021; Özerdem, 2016; Yüksel, 2019). Devlet kurumları ve liderler insani yardımların merkezinde yer almış olsalar da STK'lar aracılığıyla yapılan yardımlar da Türkiye'nin bu alandaki çalışmalarına önemli katkı sağlamıştır. Yapılan düzenlemelerle önleri açılan STK'ların insani diplomasiye olan katkıları da artmıştır. 2005 yılında STK'ların yaptığı insani yardım miktarı 56,7 milyon dolarken, 2016 yılına gelindiğinde 655,17 milyon dolara ulaşmıştır (TİKA, 2016).

Gittikleri ülkelerde yaptıkları yardımlarla gönülleri kazanan ve Ankara'nın yumuşak gücüne katkı sağlayan STK'lar, Türkiye'nin cazibe merkezi hâline gelmesine de hizmet etmektedir. Örneğin 2011 yılında baş gösteren kuraklık nedeniyle milyonlarca insanın etkilendiği Somali'de Türk devlet kurumlarıyla birlikte STK'lar da yoğun bir insani yardım faaliyeti gerçekleştirmiştir. 260.000 insanın can verdiği, tarım alanlarının ve hayvanların yok olduğu kuraklık sonrasında Ankara'nın ve STK'ların yaptığı yardımlar sonucu Türkiye'ye gelen Somalili öğrenci sayısı artmıştır. Su kuyusu açan, katarakt ameliyatı yapan, Ramazan kumanyası veya kurban eti dağıtan, acil yardım çalışmaları gerçekleştiren, kitap kırtasiye veya kıyafet dağıtan, iftar veren her Türk STK'sı aynı zamanda Türkiye'ye uluslararası öğrenci çeken bir tanıtım yapmaktadır. Dolaylı etkisi çok fazla olan bu tür çalışmaların yapıldığı her ülkeden öğrencilerin eğitim için Türkiye'ye gelmeye gayret ettiği görülmektedir (İHH, 2023).

STK'ların farklı ülkelerde yürüttüğü faaliyetlere ek olarak Türkiye özelinde sadece uluslararası öğrencilere yönelik çalışmalar yapan STK'lar

da vardır. 2004 yılında Sosyal Araştırmalar ve Kùltürlerarası Dayanışma Derneği (SADER) adıyla dernekleşen ve bugün Türkiye'nin 76 şehrinde 63 dernek ve çok sayıda temsilcilikle 75.000 uluslararası öğrenciye temas eden Uluslararası Öğrenci Dernekleri Federasyonu (UDEF), “Biz Bir Milletiz, Yabancı Öğrenci Değil Misafir Öğrenci, Her Âdem Bir Âlemdir, Dođudan Batıya Adil Bir Dünyaya” gibi çok sayıda motto üreterek uluslararası öğrencilere yönelik faaliyetler gerçekleştirmektedir (Uluslararası Öğrenci Dernekleri Federasyonu, 2024). Federasyona bağlı dernekler, öğrencilere Türkiye'ye gelişlerinden ülkelerine dönüşlerine kadar destek vermektedir. Süreç boyunca rehberlik ve danışmanlık, adaptasyon ve burs gibi konularda faaliyet gösteren UDEF, uluslararası öğrencilerin kendilerini Türk halkına tanıtmalarına imkân sağlamaktadır. Ayrıca kültürel alışverişı çift yönlü işletme amacı taşıyan UDEF, dinî ve millî günlerde uluslararası öğrencilerle Türk aileleri bir araya getirmekte ve kültürel bütünleşmenin gerçekleşmesine katkı vererek sürecin sivil alanında önemli bir rol almaktadır. UDEF tarafından yapılan çalışmaların doğal bir sonucu olarak kurulan Uluslararası Mezunlar Derneği (TUMED) ise, Türkiye'deki üniversitelerden mezun olan uluslararası öğrenciler arasında karşılıklı yardımlaşma ve dayanışmayı sağlamayı hedef edinmiş, mezunların faaliyetlerini etkinleştirip geliştiren bir kurumdur. Uluslararası alanda Türkiye mezunları profili oluşturmayı hedefleyen TUMED, kamu kurumları ve STK'larla iş birliği yaparak uluslararası mezunlara istihdam sağlayan çalışmalar da gerçekleştirmektedir (TUMED, 2024).

Türkiye'deki uluslararası öğrenci sayısı, söz konusu alanın bir iş sektörü hâline gelmesine sebep olmuştur. Bu makalenin konusu olmamakla birlikte, Türkiye'ye uluslararası öğrenci getiren danışman şirketler mevzusu da değinilmesi gereken bir konudur. Türkiye'deki gerek uluslararası öğrenci getiren gerekse gelen uluslararası öğrencilere sigorta hizmeti veren şirket sayısı son 20 yılda artmıştır. Ancak alanla ilgili devletin denetim ve kontrolleri hakkında gerekli düzenlemeler tam olarak yapılmadığı için son zamanlarda uluslararası öğrencilerin mağdur edildiği vakalar medyaya yansımaktadır. Bu noktada uluslararası öğrencileri hem mağdur etmemek hem de süregelen mağduriyetleri gidermek için devlet kurumlarının gerekli hassasiyeti göstermesi büyük önem arz etmektedir.

Sonuç

Uluslararası öğrencilik tüm devletlerin üzerinde önem durduğu bir kavram olarak son yıllarda giderek cazibesini artırmaktadır. Ekonomik, bilimsel ve kültürel başta olmak üzere çok sayıda önemli faydayı sağlayan uluslararası öğrenciler, devletlerin daha fazla öğrenciye ev sahipliği yapmak için rekabet etmelerini gerektirmektedir. Bu sektörden daha fazla pay almak isteyen devletler, bu amaçla çeşitli stratejiler ve uygulamaları hayata geçirerek düzenlemeler yapmaktadır. Türkiye de uluslararası öğrenci varlığını artırmak için çeşitli uygulama ve stratejiler geliştirmiştir. Nispeten başarılı olan uluslararası öğrenci stratejisi, öğrenci sayısının artmasında etkili olurken daha çok az gelişmiş ülkelerden öğrenciye ev sahipliği yapılması ve nitelikten ziyade niceliğe önem verilmesi kalitenin istenilen düzeye taşınamamasına neden olmuştur.

Türkiye'nin daha fazla uluslararası öğrenciye ev sahipliği yapabilmesi için politikalar geliştirmesi gerekmektedir. Yüksek öğretimde kalitenin artırılması, ana dilde eğitim imkânı, ulusal güvenlik, göç ve vize kolaylığının yanında kültürel, ekonomik ve ticaret iş birliklerinin artırılması bu politikaların başında gelmektedir. Özellikle zaman zaman mültecilik ve düzensiz göç ile ilişkilendirilen uluslararası öğrenciliğin bu kavramlardan net bir şekilde ayrılmasını sağlayacak uygulamaların geliştirilmesi gerekmektedir. Uluslararası öğrencilerin tercihlerinde ortak tarih ve kültürel değerler ile coğrafi yakınlık önemli faktörler olarak öne çıkmaktadır (Briggs, 2006). Türkiye'deki uluslararası öğrenci varlığına bakıldığında bu faktörlerle uyumlu bir grafik olduğu görülmektedir. Ancak Türkiye'nin gelişmiş ülkelerden de öğrenci çekebilmesi için stratejiler geliştirmesi gerekmektedir. Bilinirlik, kalite ve uluslararası geçerliliğin artırılması (Mazzarol ve Soutar, 2002), bu ülkelerden de uluslararası öğrencilerin Türkiye'yi tercih etmesine imkân sağlayacaktır.

En fazla uluslararası öğrenciye ev sahipliği yapan ülkelerin dilinin İngilizce olması, öğrencilerin bu dile verdikleri önemi ortaya koymakta ve ev sahipliği yapmak isteyen ülkelerin kendi dillerini yaygınlaştırmalarını gerekli kılmaktadır. Bu çerçevede Maarif Vakfı, Yunus Emre Enstitüsü ve TİKA gibi yapıların Türkçe'yi diğer ülkelerde yayma çabaları uluslararası öğrencilik açısından son derece kritik öneme sahiptir.

Türkiye'deki uluslararası öğrenci varlığının katlanarak artmasında Er-

doğan'ın uluslararası öğrencilik konusundaki tutum ve hedefleri belirleyicidir. Bunun yanında Türkiye'nin değişen dış politika anlayışı, kamu kurumlarının uluslararası öğrenci varlığını artırmaya yönelik yapılandırılması, YTB gibi yeni kurumların ihdas edilmesi, YÖK ve üniversitelerin yükün altına girmesi ve sivil toplumun meseleyi sahiplenmesi de konuyu doğrudan etkilemiştir.

Görüldüğü üzere Türkiye'deki uluslararası öğrenci sayısındaki artış; siyasi erk, kamu kurum ve kuruluşları ve STK'ların tutumlarından etkilenmektedir. Siyasi liderliğin ortaya koyduğu hedef ve politikalar, kamu kurum ve kuruluşlarının örgütlenmelerini yönlendirmektedir. Eksik kalan alanlar zamanla giderilmekte, ihtiyaç duyulması hâlinde YTB ve GİB gibi yapılar oluşturularak karşılaşılan sorunlara çözüm üretilmeye çalışılmaktadır. Bunların yanı sıra STK'ların uluslararası öğrencilere yönelik faaliyetleri de kamu yapılarının dönüşümünde etkili olmaktadır. Uluslararası öğrencilerle birebir ilgilenen, onların sorun ve taleplerini ilk ağızdan dinleyen UDEF gibi STK'lar, hazırladıkları raporlarla sürecin yönetilmesinde aktif rol almaktadır. Nihayetinde Türkiye'nin uluslararası öğrencilere dair politikaları, süreç içerisinde bazı aksaklıklar yaşanmasına rağmen kendini yenilemekte ve uluslararası öğrenci varlığını artırmaya yönelik hamleler içermektedir.

Kaynaklar

- Abdi, I. I. , Nas, Ç. ve Taşçı, F. (2021). Somali Örneğinde Türkiye Kalkınma Yardımı Modeli. *Toplumsal Politika Dergisi*, 2 (2). 62-83. <https://dergipark.org.tr/en/pub/tpd/issue/66013/1037336>
- Arpa, E. ve Bayar, M. (2019). Türkiye'nin Afrika'ya Yönelik Kalkınma Yardımlarının Yardım Etkinliği Açısından Değerlendirilmesi. *Bilge Strateji*, 11 (21), 201-229. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bs/issue/54881/751776>
- Baydemir, M. (2024). *Türkiye'nin Sahra Altı Afrika Kamu Diplomasisi*. Filiz Kitabevi.
- Bhandari, R., Robles, C., ve Farrugia, C. (2018). *International higher education: Shifting mobilities, policy challenges, and new initiatives*. Global Education Monitoring Report.
- Bolat, M. A. (2017). *Türkiye'nin uluslararası öğrenci politikası: Durum tespiti ve öneriler. Uluslararası Öğrencilik Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Perspektifler* (ss. 8-19). Harf Yayın İletişim.
- Briggs, S. (2006). An exploratory study of the factors influencing undergraduate student choice: The case of higher education in Scotland. *Studies in Higher Education*, 36(1), 705-722.
- Budak, M. M., and Terzi, H. M. (2021). "Scholarship Programs as Public Diplomacy Tool and Implementations in Turkic Council Countries." *Bilig 96 (TBMM'nin 100. Yılı Özel Sayısı): 229-253*.
- Çakmakçı, N. (2024). Yabancı öğrencide ilk 10'dayız. *Hürriyet*. <https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/nuran-cakmakci/yabanci-ogrencide-ilk-10dayiz-42425251>. Erişim Tarihi: 05.06.2024
- Erdoğan, M. (2013). *Dış Politika Analizi*. Anadolu Üniversitesi.
- Erendor, M.E. (2020). *Türk dış politikası*, Acar, H. (Ed.). Atlas Akademik Basım Yayın.
- Government of Canada (2019). Canada's International Education Strategy (2019-2024). <https://www.international.gc.ca/education/strategy-2019-2024-strategie.aspx?lang=eng>. Erişim Tarihi: 01.09.2024
- Gök, M., (2022). "Türkiye'de Yabancı Akademisyen İstihdamı, Karşılaşılan Sorunlar ve Örnek Mahkeme Kararları". *Alanya Akademik Bakış*, 6(1), Sayfa No. 1987-2015.

- Güder, S. ve Mercan, M. H. (2012). 2000 Sonrası Türk Dış Politikasının Temel Parametreleri ve Orta Doğu Politikası. *İnsan ve Toplum*, 2(3), 57-92.
- Güneş, H. (2013). Türkiye ve Orta Asya İlişkileri. Faruk Sönmezoğlu (Ed.). *21. Yüzyılda Türk Dış Politikası Analizi* içinde. (s.715-744). Der Yayınları.
- Hudson, V. M. (2005). Foreign Policy Analysis: Actor Specific Theory and the Ground of International Relations. *Foreign Policy Analysis. Cilt 1. Sayı 1. s. 1-30*.
- İHH. (2023). Vildan'ın Hikâyesi. İHH İnsani Yardım Vakfı. <https://ihh.org.tr/anlati/vildanin-hikayesi>. Erişim Tarihi: 05.10.2023.
- Kandemir, E ve Tuncer, C. O. (2021). Türk Dış Politikasında İnsani Diplomasi Bağlamında Kızılay, AFAD, İHH, Deniz Feneri ve Beşir Derneği'nin Afrika ve Asya'daki Faaliyetleri. *Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi*.
- Karahan, M. ve Abbas, Z. (2022). Türk Dış Politikasında Yumuşak Güç Kullanımı: Sahra Altı Afrika Ülkelerinde Maarif Vakfı Faaliyetleri. *R&S- Research Studies Anatolia Journal*, 5 (1), 1-25.
- Kavak Y. ve Baskan G. A. (2001). Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleri, Türk ve Akraba Topluluklarına Yönelik Eğitim Politika ve Uygulamaları. *Hacettepe Üniversitesi Fakültesi Dergisi*, 20: 92-103.
- Kesgin, B. (2011). *Political leadership and foreign policy in post-cold war Israel and Turkey*. [Doctoral dissertation, University of Kansas]
- Lee, J. J., Maldonado-Maldonado, A., ve Rhoades, G. (2006). *The political economy of international student flows: Patterns, ideas, and propositions*. In J. C. Smart (ed.)
- Kızılay, Ş. (2021). Değerleri ve Aktörleriyle Türkiye'nin İnsani Yardım Politikası. *UPA Strategic Affairs 2: 185-209*
- Levent, F. ve Karaevli, Ö. (2014). Uluslararası Öğrencilerin Eğitimine Yönelik Politikalar ve Türkiye İçin Öneriler. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*. 38 (38). 97-118. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruaebd/issue/387/2626>.
- Maarif Bülten 27. (2023). Afrika'da Maarif Vakfı. *Maarif Vakfı*. <https://turkiyemaarif.org/uploads/editions/files/165659d39ce237.pdf>.

Erişim Tarihi: 01.10.2024

Mazzarol, T. and Soutar, G.N. (2002), ““Push pull” factors influencing international student destination choice”. *International Journal of Educational Management*, Vol. 16 No. 2, pp. 82-90.

OECD. (2020). Education at a Glance 2020. <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/69096873-en.pdf?expires=1621870335&id=id&accname=guest&checksum=6A0C8E49C7C5607101B80E31CD3ADB21>. Erişim Tarihi: 01.09.2024

OECD. (2024). Education at a Glance 2024. <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/c00cad36-en.pdf?expires=1728249820&id=id&accname=guest&checksum=EC2BE01BF26B293097CBD4BD0EAAC4F3>. Erişim Tarihi: 15.09.2024

Özerdem, A. (2016). İnsaniyetçilik ve Türk Dış Politikası. *Uluslararası İlişkiler Dergisi. Special Issue: Turkish Foreign Policy*. 129-149.

Öztürk, S. (2014). *Büyük Öğrenci Projesinden Türkiye Bursları Projesine Geçiş Süreci ve Türkiye'nin Öğrenci Politikasındaki Değişim*. T.C. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı.

Project Atlas. (2020). Over 5.6 million higher education students studied abroad. *Project Atlas*. <https://iie.widen.net/s/rfw2c7rrbd/project-atlas-infographics-2020>. Erişim Tarihi: 05.09.2024

T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2024). Türkiye'nin Kalkınma İşbirliği: Genel Özellikleri Ve En Az Gelişmiş Ülkelere Yönelik Yaklaşımı. *T.C. Dışişleri Bakanlığı*. <https://www.mfa.gov.tr/turkiyenin-kalkinma-isbirligi.tr.mfa>. Erişim Tarihi 10.10.2024

TİKA. (2016). *TİKA İdare Faaliyet Raporu 2016*. Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı. Ankara.

TİKA. (2024). Hakkımızda. *Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA)*. <https://tika.gov.tr/kurumumuz/hakkimizda/>. Erişim Tarihi: 02.10.2024

TMV. (2024). Dünyada Maarif, Güncel Durum Bilgisi. *Maarif Vakfı*. <https://turkiyemaarif.org/dunyada-maarif>. Erişim Tarihi: 03.10.2024

TUMED. (2024). Hakkımızda. *Türkiye Uluslararası Mezunlar Derneği (TUMED)*. <http://tumед.org.tr/kurumsal/>. Erişim Tarihi: 16.10.2024

- Türkiye Diyanet Vakfı. (2021). *Uluslararası Anadolu İmam Hatip Lisesi Burs Programı Başvuru Kılavuzu*. <https://diyanetburslari.tdv.org/wp-content/uploads/2021/02/IHL-Basvuru-Klavuzu-2021-TUM-DILLER.pdf>. Erişim Tarihi: 16.10.2024
- UDEF. (2024). Hakkımızda. *Uluslararası Öğrenci Dernekleri Federasyonu (UDEF)*. <https://udef.org.tr/hakkimizda/>. Erişim Tarihi: 16.10.2024
- UK Government (2019). Plans to boost international student numbers and income. *Department for Education*. <https://www.gov.uk/government/news/plans-to-boost-international-student-numbers-and-income>. Erişim Tarihi: 25.8.2024
- YEE. (2024). Kurumsal. *Yunus Emre Enstitüsü*. <https://www.yee.org.tr/tr/kurumsal/yunus-emre-enstitusu>. Erişim Tarihi: 03.10.2024
- YTB. (2024). Uluslararası Öğrenciler. *Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB)*. <https://ytb.gov.tr/daireler/uluslararasi-ogrenciler>. Erişim tarihi: 04.10.2024
- Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi. (2024). Uyuşma Göre Öğrenci Sayıları Raporu. *Yükseköğretim Kurulu*. <https://istatistik.yok.gov.tr/>. Erişim tarihi: 19.10.2024
- Yükseköğretim Kurulu. (2017). *Yükseköğretimde Uluslararasılaşma Strateji Belgesi 2018-2022*. https://www.yok.gov.tr/Documents/AnaSayfa/Yuksekogretimde_Uluslararasilasma_Strateji_Belgesi_2018_2022.pdf. Erişim Tarihi: 15.01.2024
- Yüksel, G. (2019). *Türk Dış Politikasında İnsani Yardım Kuruluşları: Katkılar, Motivasyonlar, Kaynaklar Ve Sorunlar*. [Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi].

Yazar Katkıları

Yazarlar, araştırma konusunun belirlenmesi, verilerin toplanması, literatür taraması, bulguların açıklanması ve kaynakçanın hazırlanmasında eşit derecede katkı yapmıştır.

Çıkar Çatışması

Yazarlar tarafından çıkar çatışmasının olmadığı rapor edilmiştir.

Etik Bildirim

Etik Kurul Adı: Çalışma için etik kurul izni gerekmemektedir.

Extended Abstract

Türkiye has been at the centre of global attention for its image that dynamically flourished in the past two decades. From politics and defense to economics, social dynamics, and culture, Türkiye has emerged as a country of immense interest, attracting an inrush of a good number of tourists on one hand and a significant number of refugees on the other. Amidst these developments, there seems to be another more important issue somehow being undermined. The concept of international student-ship; is an agenda of great importance for Türkiye and the world that has the potential to shape the future on a regional and global scale. From 15,000 in 2002 to over 300,000 by 2022 – this rapid surge in the number of international students coming to Türkiye makes it clear that a phenomenon of such vitality certainly demands a closer examination.

This article studies the factors behind Türkiye's success in attracting so many international students in such a short span. It aims to analyse the roles of various institutions and organizations that have played substantial roles in this transformation. By understanding these dynamics, it can be well related to the reasons underlying the growing appeal of Türkiye as an educational destination for students World wide. Discrimination and other similar repelling factors in countries with a prominent number of international students also are driving elements when it comes to choosing a country for further education. However, these are excluded from the subject of this study.

One of the most important institutions that shape Türkiye's international student policy is YTB (Presidency for Turks Abroad and Related Communities) and the other is YÖK (Council of Higher Education). These two institutions are directly the major actors in setting the narrative when it comes to the international students in Türkiye. YTB best known among the international students for administering Türkiye Scholarships, facilitates the scholarship process that has marked a significant surge in applications over the past years. Likewise, YÖK's decision to decentralize university admissions by transitioning to universities conducting their own entrance assessments has contributed drastically to the diversification and expansion of Türkiye's international student construct. With YÖK's Internationalization Strategy Document, univer-



sities are directly involved throughout the admission procedure of a student. It can be clearly noted that the main actors of the increase in the number of international students in the state wing are YTB, YÖK and the universities.

Moreover, civil society organizations such as UDEF (Federation of International Student Associations) and TÜMED have played vital roles in promoting Türkiye as an international education hub. These both organizations solely focus on engaging with international students and fostering alumni networks. The dedicated works of these organizations have enhanced Türkiye's appeal as a preferred destination for higher education among international students. TMV (Türkiye Maarif Foundation), by taking over control of former FETÖ -affiliated schools abroad is another important institution that ensures the flow of international students to Türkiye both with these schools and by establishing new ones. According to 2023 statistics, Türkiye is the first education destination preferred by students graduating from TMV schools, which provides educational outreach to more than 52,000 students worldwide. TMV, which provides education to tens of thousands of students in their own countries, acts as a diplomatic agency that promotes and introduces Turkish universities to the world.

TİKA (Turkish Cooperation and Coordination Agency) plays a versatile role as well. While contributing to Ankara's soft power through humanitarian aid, it is also promoting Türkiye's educational landscape through training programs. In particular, TİKA develops vocational education and training programs, with which it has encouraged Türkiye as a destination for international students. YEI (Yunus Emre Institute), dedicated to strengthening Türkiye's global profile, emphasizes on the language factor in international students' preference for Türkiye with its Turkish language programs in different countries. Their cultural diplomacy initiatives are instrumental in determining the countries that international students will prefer, in which YEI excels greatly.

Moreover, TDV (Turkish Diyanet Foundation) plays yet another body that plays a strategic role that contributes to the flow of international students to Türkiye. TDV focuses on providing religious education to youths from 111 different countries at all levels of education. With projects such as International Anatolian Imam Hatip High Schools, Inter-

national Theology Undergraduate and Graduate programs, TDV fosters cultural bridges between Türkiye and Muslim communities worldwide. Türkiye's international student policy: It is a collaborative effort shaped with political leadership, public institutions, organizations and the academic community. The goals and policies put forward by the political leadership guide the coordination between all the stakeholders. With every passing moment, shortcomings are actively addressed and related policies are made or updated to devise solutions with dedicated organizations like YTB and GIB (Directorate of Migration Management). Further, NGOs such as UDEF, which deal with international students one-on-one and listen to their problems and demands firsthand, take an active role in the management of the process that can be easily seen in their reports and active indulgence in the field.

Ultimately, Türkiye's international policy, despite some setbacks in the process, is renewing itself and includes measures to increase the presence of international students. In this article, it has been observed that the success that Türkiye has demonstrated in attracting a promising number of international students within a very short span of time can be attributed to a well-structured and inclusive approach involving diverse stakeholders—from NGOs to universities and the government. The factors contributing to this surge comprise of quality and affordability of higher education in Türkiye, Türkiye's cultural diversity and proactive measures aimed to enhance Türkiye's global academic standing. With all these factors taken into account, it is no wonder why the diversity and number of international students in universities have increased in a short time and reached the figures of 300,000 marking Türkiye as a premier educational destination.